

K počátkům televizního vysílání v Československu¹

František Křížek

Televizní vysílání v Československu bylo zahájeno 1. května 1953. Můžeme to připomenout dokonce s jistou dávkou hrdosti, protože se tím zařadilo mezi první evropské země. A nejen to. Bylo to dílo „českých rukou“. Svět tehdy dělila železná opona, neprostupná i pro vědce a techniky, a tak čeští odborníci a nadšenci vlastně sami museli „objevovat Ameriku“, cesty již jinde nalezené.

Navíc, i když Československo před druhou světovou válkou patřilo údajně mezi prvních deset zemí světa s nejrozvinutějším průmyslem, neplatilo to tak zcela pro průmysl radiotechnický. Toto odvětví u nás sice vzniklo už koncem dvacátých a začátkem třicátých let, budovaly je však výhradně zahraniční firmy, a ty neměly zájem na vzniku a rozvoji našeho vlastního výzkumu a vývoje v této oblasti. Výroba rozhlasových přijímačů byla téměř plně licenční a nevyráběly se tu ani elektronky. Zaslouží si proto ocenění, že už v roce 1948 spatřili televizní obrazovku návštěvníci na Mezinárodní výstavě rozhlasu (MEVRO), byť prozatím jen „drátovým“ přenosem, v normě 625 řádků.

Je (jen zdánlivě) paradoxní, že tento zázrak byl jedním z plodů války. Hlavní roli zde sehrály téměř neuvěřitelně příznivé okolnosti. Problémem přenosu obrazu se zabývala německá firma Fernseh A.G.² Jedním z jejích hlavních úkolů byl vývoj a návazná výroba

---

1 Následující text vznikl zkrácením delšího článku. Zaznamenává autentický pohled aktivního účastníka poválečných prvopočátků vývoje československé televizní techniky na dosud nepublikovaná fakta a okolnosti, které předcházely úspěšnému a ranému zahájení televizního vysílání v Československu v roce 1953.

2 Firma Fernseh A.G. byla založena 11.6.1929 firmami Robert Bosch, Radio Löwe, Zeiss Ikon a Baird Television Limited London se základním kapitálem 100 000 říšských marek. Práce zahájila se čtyřmi zaměstnanci v Berlíně a už na podzim téhož roku předvedla své první výsledky na Funkausstellung v Berlíně. V roce 1931 vyvinuli velice originální systém s mezifilmem (Zwischenfilmverfahren), tj. snímáči systém s filmovou kamerou, rychlým vyvoláním a zpracováním filmu (15 sekund) a přímo navázaným filmovým snímáčem. Tento systém byl použit v roce 1936 při vysílání olympiády v Berlíně. V roce 1938 začala firma budovat v Berlíně malé televizní studio, odkud bylo 1.11.1938 zahájeno pravidelné pokusné televizní vysílání malého rozsahu, které trvalo až do roku 1940. Firma Fernseh

dvousetřádkové televizní kamery Seedorf, která měla sloužit jako součást zařízení pro ověřování místa dopadu německých raket V3. Kromě řady dalších úkolů zde byl vyvíjen i televizní systém pro přenos map s 1027 řádky.

V roce 1943, kdy akutně hrozilo bombardování spojeneckým letectvem, přestěhovala firma Fernseh podstatnou část svého podniku z Berlína do textilní továrny v Dolní Smržovce, do secesní stavby zvané „klášter“, ležící v parku vzrostlých stromů. Prostory továrny byly provizorně upraveny pro osm set pracovníků, přičemž velká péče byla věnována zejména vybudování vakuových laboratoří pro plánovanou výrobu jednoho tisíce kusů superikonoskopů ročně.

Po přestěhování pokračoval podnik v řešení vojenských úkolů i v realizaci jejich výsledků. V druhé polovině roku 1944 bylo odesláno pravděpodobně několik set kusů zařízení Seedorf do říše, avšak na nádraží v Liberci byla podstatná část této dodávky zničena požárem vagonů. Desítky těchto kamer však zůstaly na našem území v různých skladech wehrmachtu.

Už v roce 1944, zejména však v jeho druhé polovině, se někteří pracovníci podniku začali neoficiálně zabývat problematikou poválečného zavádění televizního vysílání. Protože elektronika učinila za pět válečných roků mnohem větší pokrok než za deset uplynulých let mírových, byl předválečný německý standard se 441 řádkem považován za překonaný, takže v závěru roku 1944 mohli tito výzkumníci začít pracovat na systému 625 řádků, který se zdál optimální z hlediska detailové rozlišovací schopnosti i nároku na přenos. Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že dnes používaný systém 625 řádků vznikl na našem území.

Válka ovšem stále ještě pokračovala a fronta se přibližovala i k těmto klidným podhorským místům. V důsledku toho opustilo asi patnáct špičkových odborníků v dubnu podnik a snažilo se dostat do Rakouska. S velkými problémy se nakonec začátkem května dostali do Taufkirchenu v Dolním Bavorsku, kde se jich ujal vedoucí místní pobočky firmy Blaupunkt. Současně s nimi byl z Dolní Smržovky vypraven stejným směrem nákladní vlak naložený různými zařízeními, zejména věcmi pro vakuovou techniku a unikátními měřicími přístroji. Pouze několik vagonů z tohoto vlaku se však dostalo poměrně brzy do Taufkirchenu, zbytek uvízl na našem území.

Začátkem května 1945 válka skončila, ale už v druhé polovině tohoto měsíce po obsazení pohraničí československými orgány podnik obnovil činnost pod názvem Televid. Stejně jako do všech ostatních podniků, obchodů a továren byl do Televidu národním výborem jmenován národní správce. Protože však šlo o zvláštní instituci, která na první pohled nemohla sloužit výdělečným účelům, vystřídal se jen během května správců několik. Zřejmě díky nim bylo už v té době přijato několik českých pracovníků, zejména do administrativy.

Začátkem června přišel z pověření ministerstva národní obrany do Televidu dr. Bednařík v uniformě poručíka Československé armády a ve spolupráci se zástupcem ředitele dr. Güntherem se ujal řízení podniku. Veden svým odborným zájmem, zaměřil se na

---

A.G. měla v 30. letech vedoucí postavení při rozvoji televizní techniky na evropském kontinentě (v roce 1939 měla už 320 pracovníků) a sehrála velice podstatnou roli v poválečném rozvoji televize u nás. A později, zejména po roce 1970, byla vybrána Československou televizí jako hlavní zahraniční dodavatel zařízení při budování studií pro barevnou televizi v Československu.

oblast televizní přijímací techniky. Začátkem července však podnik převzala sovětská vojenská správa jako součást válečné kořisti a vojensky jej obsadila. Civilní vrátné nahradil vojenský strážník oddíl a velitel major Jarockij se stal třetím členem dočasného vedení podniku. V srpnu do něj nastoupilo i několik sovětských odborníků z Leningradského televizního institutu.

Informace o existenci tohoto podniku na našem území se pochopitelně rychle rozšířila do řady institucí. Po ministerstvu národní obrany, které pravděpodobně v srpnu jmenovalo prozatímním správcem Televidu majora Racka, vstoupilo do hry i ministerstvo průmyslu. Jeho exponentem se stal docent Šafránek, známý průkopník televizní techniky z předválečného období, který byl pověřen jednáním se sovětskou vojenskou správou. Ministerstvo průmyslu se snažilo zamezit odvezení zařízení podniku do SSSR a nabídlo Sovětům, že hospodářsky zajistí chod Televidu, včetně platů všech zaměstnanců. Zdá se, že se o tom jednalo i na vládní úrovni. Došlo však jen k dohodě o stáži pětadvaceti československých odborníků v podniku se sovětskou vojenskou správou od 1. října 1945 (jejich nástup se o týden opozdil). V této skupině byli pracovníci z různých podniků ministerstva průmyslu, Československého rozhlasu, Karlovy univerzity, ministerstva pošt i Československé armády, avšak pouze několik odborníků z oboru radiotechniky nebo sdělovací techniky; převážně šlo o pracovníky silnoproudé techniky, kteří se radiotechnice věnovali z osobního zájmu.

Patrně málokdo z nich měl do té doby možnost spatřit kvalitní televizní obraz, takže to, co jim bylo po příchodu do Televidu předvedeno, na ně muselo zapůsobit mimořádným dojmem. Výzkumníci byli rozděleni do jednotlivých laboratoří, kde pracovali pod vedením původních německých vedoucích nebo jejich zástupců. Ze zadaných úkolů bylo patrné, že veškeré práce v podniku jsou zaměřeny na systém 625 řádků. Tato pro většinu z nich úplně nová technika je zcela zaujala a podnítila k úvahám, jak situace využít k brzkému vybudování vlastní československé televize. Scházeli se proto po pracovní době a diskutovali mezi sebou o těchto otázkách. Docent Šafránek, který akci zorganizoval, se přímých prací v Televidu neúčastnil, často však do Smržovky dojížděl, práce sledoval a podílel se na zmíněných diskusích. Údajně zastával poněkud konzervativní stanovisko a prosazoval systém s 240 řádky, na kterém pracoval už v předválečné době. Tím ovšem narážel na odpor těch, kteří byli konkrétně zapojeni do výzkumu a měli jasnou představu o přínosu nového systému 625 řádků.

Pracovní idyla skončila jednoho dne začátkem prosince 1945, kdy ráno při příchodu do zaměstnání nebyli účastníci stáže vpuštěni do závodu a až po několikahodinovém dohadování jim bylo dovoleno odnést si z podniku pod dohledem strážných osobní věci. Zřejmě z rozhodnutí vysokých sovětských míst byl celý podnik ještě do konce roku naložen na železniční vagony a odvezen do Sovětského svazu. Co se nepodařilo naložit, zejména stoly a jiné vnitřní vybavení, bylo vyházeno okny ven a zničeno, včetně talířů ze závodní jídelny. Prý byly do těch hromad naházeny i neodjištěné ruční granáty. Do Sovětského svazu nezamířilo jen zařízení podniku, spolu s ním odjeli, či spíše byli deportováni, i němečtí odborníci.³

3 Tato první skupina byla prozatímně umístěna ve Friasinu u Moskvy, ostatní pracovníci firmy ze Smržovky byli přemístěni do Arnstadtu v sovětské okupační zóně Německa, kde mohli pokračovat v odborné práci. Sovětskou válečnou kořistí se stala i ta část podniku, která zůstala v roce 1943

Zásahem sovětské okupační správy činnost Televidu dočasně ustala a většina stážistů se vrátila na svá původní pracoviště. Iniciativy se však ujala československá vojenská správa, která vytvořila podmínky pro další pokračování prací. Ve druhé polovině roku 1945 zřídila v rámci armády Vojenský technický ústav (VTÚ), který měl zajišťovat rozvoj všech oblastí armádní techniky. Už jako příslušník tohoto útvaru byl major Racek zřejmě v srpnu pověřen prozatímní správou Televidu a později se stal správcem dalších dvou objektů v Tanvaldu. Jednalo se o bývalou textilku, ve které byl za války zřízen ústav pro výzkum a vývoj elektronek, a obytnou vilu, v níž později bydlela podstatná část pracovníků VTÚ.

Vedení VTÚ se zřejmě ještě v roce 1945 rozhodlo převzít záštitu nad dalším výzkumem v oblasti televizní techniky a vytvořit tým pracovníků, kteří by později byli schopni řešit úkoly příbuzného zaměření pro potřeby Československé armády. Během stáže se proto major Racek snažil získat její účastníky jako civilní zaměstnance VTÚ příslibem, že ústav zajistí pokračování prací. Protože zájem o televizní techniku byl mezi nimi nesmírný, přijala jeho nabídku téměř polovina stážistů, která nebyla upoutána důležitými závazky ve své původní organizaci.

V závěru roku 1945 měl tedy Vojenský technický ústav k dispozici v blízkém Tanvaldu objekt, kde byla zařízena mechanická dílna a dobře zásobený sklad. Z účastníků stáže, kteří odcházeli ze Smržovky, se vydělili noví civilní zaměstnanci VTÚ a se dvěma pracovníky Československého rozhlasu (V. Čermák, J. Pavlíček) nastoupili v prvních týdnech roku 1946 do objektu v Tanvaldu a na nové pracoviště. Vybavení nábytkem i základní měřicí technikou se podařilo zajistit ve velice krátké době.

Brzy poté došlo k události zásadního významu. Podařilo se totiž najít na československém území druhou část vagonů z nákladního vlaku odeslaného před rokem ze Smržovky, v nichž byly sklářské soustruhy, pece a vývěvy, čisté chemické látky potřebné pro vývoj a výrobu snímacích elektronek i obrazovek a několik cenných měřicích přístrojů i části zařízení. Díky všem těmto okolnostem se v krátké době podařilo vytvořit podmínky pro řešení stanovených úkolů. Za několik měsíců již byl sestaven synchronizátor v normě 625 řádků, a také televizní kamera předvedla první, zatím však nedokonalé obrázky. Většímu a rychlejšímu pokroku bránil jen nedostatek pracovníků a upadající zájem vyšších orgánů. Ty momentálně řešily obecné organizační problémy při konstituování celostátního národního podniku Tesla, který měl sdružovat všechny výrobce z oblasti radiotechniky a sdělovací techniky v Československu.

---

v Berlíně. Pravděpodobně v roce 1947 bylo zrušeno i pracoviště v Arnstadtu a všichni původní pracovníci firmy byli odvezeni do SSSR a soustředěni i se skupinou ze Smržovky v blízkosti Leningradu. Důsledkem všech těchto skutečností byla úplná likvidace firmy. V objektu u Leningradu bylo tedy soustředěno několik desítek jejích pracovníků, kteří se zde podíleli na výstavbě moskevského televizního střediska a na vývoji potřebných zařízení. Pro práci měli údajně vcelku velmi dobré podmínky, k dispozici knihovnu s nejnovější světovou literaturou z oboru, zejména americkou, avšak podléhali částečně vojenskému režimu, který se projevoval zvláště omezením volnosti pohybu a písemného styku s domovem. Domů se vraceli okolo roku 1950, přičemž pracovníci, jejichž rodiny žily v NDR, měli snad možnost odcházet jako první. Je velice pravděpodobné, že výsledky tamějších prací byly do určité míry uplatněny ve výrobním programu firmy Fernseh, která obnovila svou činnost v roce 1949 v Darmstadtu, a že položily i základy pro činnost BRP (Betriebslaboratorium für Rundfunk u. Fernseh) ve východním Berlíně.

Za této situace se v nově vzniklé Tesle Pardubice zformovala skupina okolo inženýra Kapouna, která se studijně připravovala na práce v oblasti televizní techniky. Dalším pracovištěm, které se zabývalo televizní technikou (zejména konstrukcí vysílačů), byl Poštovní technický a zkušební ústav (PTZÚ) pod vedením inženýra Singera. Koordinaci a financování výzkumu od roku 1947 zajišťovala Státní výzkumná rada, která zřídila komisi Televize pod předsednictvím Singera. Dne 22. března 1947 se konalo její první zasedání za účasti zástupců všech zúčastněných organizací, které povzbudilo prohlášení Kazimíra Stahla z Československého rozhlasu, že u příležitosti pětadvacátého výročí vzniku rozhlasu se připravuje na rok 1948 několikaměsíční výstava rozhlasové techniky, kde se předpokládá také předvedení prvního československého televizního zařízení, a že vedení rozhlasu uvažuje i o možnosti televizního vysílání z jedenáctého všesokolského sletu.

Vedení Československého rozhlasu v té době už intenzivně pracovalo na zajištění uvedených akcí. Uzavřelo dohodu o úzké spolupráci s VTÚ, jejímž hlavním bodem bylo dočasné převedení potřebného počtu technických pracovníků do tohoto ústavu, aby pomohli splnit úkoly v požadovaných termínech. Do Tanvaldu přišlo již začátkem května 1947 asi deset pracovníků rozhlasu, v říjnu téhož roku dalších pět.

Vzájemnou spoluprací se podařilo už na podzim 1947 dosáhnout prvních výsledků. Začala vlastní výroba experimentálního televizního řetězu, který v konečné verzi sestával ze čtyř televizních kamer. Souběžně se vyrábělo pětadvacet kusů televizních přijímačů superhetového typu s pravouhlou obrazovkou typu RČM 30 o úhlopříčce asi 30 cm. Pro vývoj i výrobu tohoto zařízení bylo převážně použito vojenského materiálu ukořistěného ve druhé světové válce, obrazovka však byla vyrobena ve VTÚ.

Začátkem března 1948 byla výroba celého zařízení ukončena, čímž byl projekt 208, jak se úkol v rámci dvouletého plánu nazýval, úspěšně završen v termínu požadovaném Československým rozhlasem. Snad není třeba připomínat, že zvládnutí tak náročného a rozsáhlého úkolu vyžadovalo od všech pracovníků obrovské nadšení a pracovní nasazení. Konečně byli 23. března 1948 pozváni zástupci tisku a rozhlasu do Tanvaldu, kteří pak prostřednictvím článků v denním tisku i v odborných časopisech informovali laickou i odbornou veřejnost o tomto velkém úspěchu československého výzkumu.

Začátkem května bylo zařízení převezeno do Prahy a instalováno v provizorním studiu na Novém výstavišti Pražských vzorkových veletrhů (PVV), kde se připravovala Mezinárodní výstava rozhlasu (MEVRO). Bylo to v místech vedle Veletržního paláce, kde dnes stojí Parkhotel. Na této výstavě byla televize poprvé předvedena širokému okruhu budoucích diváků v ČSR. Aranžmá bylo sugestivní. Kamera snímala provoz na křižovatce ulice Dukelských hrdinů s Veletržní, kam vedla okna promítacího sálu. A tak to, co diváci viděli na obrazovce, mohli zároveň sledovat v reálu a ověřit si, že nejde o žádný trik.

V druhé polovině června 1948 bylo celé zařízení přeneseno z výstaviště na Strahov a instalováno na hlavní tribuně stadionu, aby přenášelo průběh všesokolského sletu. Příprava byla dosti dramatická, protože nastal problém s umístěním vysílačů. Uvažovalo se o řadě míst v Praze, například o restauraci v Riegrových sadech, o Technickém muzeu na Letné nebo o budově pošty na Letenském náměstí či nějakém provizoriu. Všechna tato místa vyžadovala přenos televizního signálu radioreléovým spojem, který se však do té doby nepodařilo realizovat. Nakonec byly vysílače obrazu i zvuku umístěny ve vojenském objektu na Petříně. Současně s vysílači Vojenského technického ústavu zde byl instalován

i televizní vysílač vyvinutý v PTZÚ skupinou inženýra Singera. Původně platila dohoda, že při vysílání se vysílače budou střídát, ale pro závadu, kterou se nepodařilo na vysílači PTZÚ v tak krátké době odstranit, k tomu nedošlo. Dvacet pět kusů přijímačů vyrobených ve VTÚ bylo rozmístěno v předváděcích místnostech na různých místech ve středu Prahy a podle odhadu se u nich při vysílání vystříдалo více než dvacet tisíc diváků denně. Uspokojivý příjem vysílání ze sletu byl hlášen dokonce až z Krkonoš.

Navzdory snahám komise Státní výzkumné rady o koordinaci prací v této oblasti a o úzkou spolupráci všech potenciálních pracovišť zahájila v únoru 1947 Tesla Pardubice zcela samostatné práce na řešení jednoduchého kamerového řetězu s téměř historickým ikonoskopem dodaným z USA. V květnu 1948 zařízení dokončila a předvedla na výstavě Východní Čechy republiky. Vedení Tesly chtělo předvést toto zařízení také na podzimním veletrhu v Praze na Novém výstavišti. Aby expozice byla působivější, požádalo vedení Tesly Československý rozhlas a VTÚ o zapůjčení jejich zařízení s tím, že expozice bude prezentována našim i zahraničním návštěvníkům jako výsledek prací firmy Tesla. Cílem této snahy bylo zvýšení prestiže značky Tesla v zahraničí. Předvádění televize na MEVRO i vysílání ze sletu mělo v zahraničí velký ohlas a zařízení prý bylo považováno za výrobek Tesly. Po řadě složitých jednání se společné předvádění na veletrhu v září 1948 uskutečnilo, v expozici však byli uvedeni všichni původci zařízení. Na jarním veletrhu v březnu 1949 vystavovali opět společně a bylo to na dlouhou dobu poslední předvádění televize veřejnosti. Tím skončila první etapa vývoje československé televize.

Další vývoj ohrozila orientace státní politiky na budování těžkého průmyslu a fakticky na přípravu války. Vývoj televizní techniky, obdobně jako například i takzvané kybernetiky (samočinných počítačů), byl považován za nemístný luxus. Práce na televizi v Tesle byly přes odpor pracovníků zastaveny už v roce 1948 s ohledem na jiné, naléhavější úkoly z oblasti speciální vojenské techniky. Rovněž VTÚ na jaře 1949 přerušil práce na vývoji televizní techniky a jeho pracovníci byli převedeni na jiná pracoviště zaměřená na speciální vojenský výzkum (radiolokace).

Určitý prostor se však přece jen našel. Československý rozhlas zřídil začátkem roku 1949 Ústav rozhlasové techniky (ÚRT), jehož základem se stal bývalý Poštovní technický a zkušební ústav, umístěný v objektu Askánie ve Vokovicích. Sem se v roce 1949 po ukončení jarního veletrhu, kde se televize předvedla naposledy, soustředilo veškeré zařízení včetně rozhlasové laboratoře pro obor zvukové studiové techniky a akustiky, umístěné dosud v budově rozhlasu na Vinohradské třídě, a začátkem dubna se do ÚRT přesunuli všichni pracovníci Československého rozhlasu z Tanvaldu. Prvním ředitelem ústavu byl jmenován vládní technický rada inženýr Singer, dosavadní přednosta PTZÚ. Ústav zůstal jediným pracovištěm, kde se v té době pokračovalo v práci na televizi, avšak se značně menším počtem pracovníků než ve VTÚ. Některé laboratoře navíc strávily zpočátku mnoho času vývojem měřicích přístrojů, protože je v té době už nebylo možné dovážet.

ÚRT si vytkl za cíl zahájit pravidelné zkušební vysílání televize během první pětiletky (1949–1953), konkrétně zajištěním přenosu z 12. všesokolského sletu, jehož konání v roce 1953 se tehdy ještě předpokládalo. Brzy se však ukázalo, že vedení strany a státu má zcela jiné priority a že v období „zostřeného třídního boje“ a „budování základů socialismu“ nepřikládá televizi větší význam. Objevily se i takové argumenty, že vynaklá-

dat prostředky na výstavbu a provoz televizních studií je zbytečným luxusem a že občané nebudou mít peníze na nákup drahých přijímačů. Začátkem padesátých let byl dokonce vydán příímý zákaz prací na televizním projektu v národním podniku Tesla. Iniciátorem zákazu byl tehdejší ministr národní obrany Alexej Čepička, který požadoval, aby se všichni odborníci zabývali radiolokační technikou. Vedení ÚRT sice v polovině roku 1951 ve spolupráci s Československým rozhlasem zapůjčilo některým vládním i stranickým činitelům televizní přijímače, aby mohli sledovat vysílání z provizorního studia v ústavu, avšak bez úspěchu.

Objevily se i další problémy. Zatímco v Tanvaldu byl sklad dobře zásoben německým vojenským materiálem, zejména elektronkami celé řady E 11, pro vývoj nového zařízení nebyly vhodné elektronky k dispozici. Československý průmysl začínal po válce s výrobou elektronek řady E 21, takové typy však nebyly vhodné. Později byla zavedena výroba řady E 31, která však byla do roku 1953 k dispozici pouze pro vojenské účely. Nezbyvalo tedy nic jiného než dovoz. Podobná nesnáz nastala i s obrazovkami pro monitory. Naštěstí se zcela náhodou podařilo získat dostatečný počet obrazovek firmy Philips o průměru 30 cm ze skladu této firmy v Praze, který už byl v likvidaci. Nejzávažnější problémy se však týkaly snímacích elektronek. U nás zavedený typ se v té době nikde nevyráběl a vlastní vývoj byl odhadován na dva roky. Zadat jejich výrobu průmyslu nebylo možné, protože stále platil zákaz prací. A tak se elektronky získávaly demontáží zařízení z válečné kořisti, z pozůstatků zařízení Seedorf ve vojenských skladech.

Přes nepříznivé okolnosti neopustilo vedení rozhlasu myšlenku zavedení televizního vysílání už během první pětiletky. V roce 1950 zřídilo vlastní projektový ústav (Radioprojekt) i vlastní dílny (Radiostavby). Začátkem roku 1951 vyčlenilo z projektového ústavu malou skupinu pracovníků pro přípravu výstavby prvního televizního studia v Praze. Nejprve byla k tomu účelu vybrána budova kina Maceška na Vinohradech, ale vzhledem k riziku rušení z blízkého zdravotního střediska tento návrh padl. S přidělením Národního domu na Vinohradech nesouhlasil ministr informací Václav Kopecký, který nakonec jako náhradu dal rozhlasu k dispozici problematický objekt Měšťanské besedy ve Vladislavově ulici.

V první polovině roku 1952 však vedení státu změnilo stanovisko. Důvody zatím neznáme – zřejmě zde sehrála významnou roli nesmírná aktivita tehdejšího generálního ředitele Československého rozhlasu Kazimíra Stahla, který dokázal získat podporu ministra Kopeckého. V roce 1952 byla přijata příslušná usnesení, která současně zřizovala při předsednictvu vlády Vládní výbor č. 1, jehož úkolem byla kromě koordinace výstavby televize i komplexní koordinace rozvoje elektroniky a radiotechniky v ČSR. Je zajímavé, že členem tohoto výboru se kromě Kopeckého a dalších čelných představitelů stal i Čepička, který v roce 1953 převzal dokonce funkci předsedy. Vedoucím komise pro rozhlas a televizi byl jmenován inženýr Stoklásek (mimo jiné i ředitel Výzkumného ústavu radiokomunikací) a přímou koordinací výstavby televize byl pověřen inženýr Libeš. Termín zahájení vysílání byl stanoven na 1. května 1953, do té doby však zbývalo pouhých deset měsíců.

V téže době došlo k velké reorganizaci Československého rozhlasu, při které byla do resortu spojů převedena všechna rozhlasová technická pracoviště (Radioprojekt, Radiostavby) včetně vysílačů. S řadou svých spolupracovníků sem přešel i Kazimír Stahl

ve funkci ředitele Hlavní správy radiokomunikací ministerstva spojů. Ke spojům byl převeden také Výzkumný ústav rozhlasové techniky jako Výzkumný ústav radiokomunikací (VÚRK).

Pracovníci vládního výboru urychleně projednali se všemi resorty jejich úkoly a zpracovali je do dílčích dokumentů, které se pak pro ně staly závazným programem. V krátké době byl zahájen vývoj televizního vysílače, radioreléového spoje, snímacích elektronek, vývoj a příprava výroby přijímačů, rozběhly se stavební úpravy v Měšťanské besedě spolu s výstavbou tamního studia a začala rekonstrukce rozhledny na Petříně, kde se plánovalo umístění vysílače. Ve VÚRK byl v té době v podstatě ukončen vývoj celého sortimentu obrazových zařízení potřebných pro vybavení studia. Jeho výroba byla zahájena podle projektu, který ústav vypracoval ve spolupráci s pracovníky Spojprojektu.

Přidělovaným úkolům se žádný z resortů nebránil, spíše naopak. Projekt výstavby televize se setkal ve všech zúčastněných institucích a podnicích s velice příznivou odezvou. Díky mimořádnému pracovnímu nasazení byly překonány veškeré problémy a úkoly se podařilo splnit v takových termínech, že do zahájení vysílání se vytvořila časová rezerva potřebná ke zkouškám zařízení a k prvním kontaktům programových pracovníků s novou technikou. Vládní usnesení z roku 1952 iniciovalo nejen výstavbu studia v Praze, ale dalo podnět k výstavbě v celostátním měřítku. Tyto úkoly začal Spojprojekt řešit neprodleně, a tak v roce 1955 začala vysílat malá televizní studia v Ostravě a Bratislavě a začala se budovat celostátní síť televizních vysílačů.

Prvního května 1953 večer ve 20.00 hodin bylo slavnostně zahájeno pravidelné zkušební vysílání Československé televize. Dva problémy se do té doby nepodařilo vyřešit. Prvním z nich byla výroba televizních přijímačů, kterou se do zahájení vysílání nepodařilo rozjet. V březnu 1953 byla dokončena prototypová série několika desítek kusů, avšak k jejich osazení scházely elektronky. Inženýr Pohanka, vedoucí úseku VÚST, je nechal osadit elektronkami s označením používaným pro armádu, čímž se dostal do konfliktu s vojenskou správou. Pásová výroba přijímačů byla v Tesle-Strašnice zahájena až v letních měsících a do prodeje se první kusy dostaly v září. Původní cena čtyři tisíce korun, za kterou se prodávaly, byla však krátce po měnové reformě příliš vysoká (průměrný měsíční plat přesahoval jen nepatrně hranici 1000 Kčs), takže nešly příliš na odbyt. Až později byla cena státní dotací snížena na dva tisíce korun. Protože se potíže s výrobou přijímačů očekávaly, zajistila hlavní správa ministerstva spojů dovoz tisíce kusů přijímačů typu Leningrad, které se vyráběly v NDR pro Sovětský svaz. Tyto přijímače byly dodány už v prvních měsících roku 1953, nebyly však určeny pro trh, nýbrž byly přiděleny převážně stranickým činitelům a různým institucím.

Druhý problém se týkal snímacích elektronek. Do zahájení vysílání se nepodařilo dokončit jejich vývoj, a tak byly dvě studiové kamery v Měšťanské besedě osazeny původním typem IS 9 firmy Fernseh. Kamera filmového snímače byla osazena superikonoskopem velkých rozměrů, dovezeným začátkem roku 1953 ze SSSR. Vývoj superikonoskopu ekvivaletního typu k IS 9 se zlepšenými vlastnostmi byl ukončen až po zahájení vysílání a první kusy naší výroby se v provozu Československé televize objevily na podzim 1953. Dnem 25. února 1954 se zkušební vysílání Československé televize změnilo ve vysílání pravidelné.

Použitá literatura

PACÁK, M.: První stránky historie Československé televize. In: *Radioamatér*, č. 4 (1948), s. 126–128; SVEJKOVSKÝ, F. – ČERMÁK, V. – SVOBODA, V.: Mezinárodní výstava rozhlasu v Praze. In: *Slaboproudý obzor*, č. 6 (1948), s. 139–143; BEDNAŘÍK, J.: Televize na XI. všesokolském sletě. In: *Slaboproudý obzor*, č. 7 (1948), s. 147–148; ČERMÁK, V.: Příspěvek k historickému vývoji čsl. televizní techniky. In: *Rozhlasová a televizní technika*, č. 1 (1973), s. 3–10; KŘÍŽEK, F. – SVOBODA, V.: Pětadvacet let Výzkumného ústavu rozhlasu a televize. In: *Rozhlasová a televizní technika*, č. 1 (1974), s. 3–8; PAVLÍK, T.: Čtvrtstoletí studiové techniky v Čs. televizi. In: *Rozhlasová a televizní technika*, č. 2 (1978), s. 34–38; KOLÁŘ, V.: 35 let Československé televize. In: *Rozhlasová a televizní technika*, č. 3–4 (1988), s. 65–67.